

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНА ПЕДАГОГІКА ТА ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

МЕТОДИ ТА ФОРМИ ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ СТУДЕНТІВ В УНІВЕРСИТЕТАХ КНР

METHODS AND FORMS OF FORMATION OF MUSICAL CULTURE OF STUDENTS IN UNIVERSITIES OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA

У статті з'ясовано, що в сучасному Китаї активно впроваджуються положення концепції неперервної музичної освіти. У світлі цього китайські фахівці висловлюють ідею про необхідність забезпечення отримання студентами вищої школи обов'язкової музичної освіти, цілеспрямованого формування в них музичної культури. У Китаї накопичено цінні практичні доробки з цього питання, які можна успішно застосовувати в українській вищій школі. Проте методи та форми формування музичної культури студентів немусичних спеціальностей в університетах КНР не були предметом окремого наукового дослідження. Мета статті – проаналізувати методи й форми формування музичної культури студентів в університетах КНР для можливості творчого застосування накопиченого китайськими педагогами практичного досвіду з окресленої проблеми в роботі українських ЗВО.

Визначено, що за ініціативою уряду в багатьох багатопрофільних китайських створено музичні відділення, програми навчання на яких визначаються самими університетами. Процес формування музичної культури студентів у КНР охоплює традиційну й європейську музику. Поширеними методами формування музичної культури здобувачів університетської культури є лекційні, семінарські та практичні заняття з різних музичних дисциплін, а також заняття з оволодіння вміннями гри на європейському й (чи) національному музичному інструменті. Музичний освітній компонент має обов'язковий характер, його засвоєння є необхідною вимогою для одержання диплому про закінчення університету.

Для подолання проблем, які є типовими для китайських музикантів-початківців, в університеті широко використовують китайські програмні музичні твори (зокрема для фортепіано), основна ідея яких пов'язана з достатньо статичним наочним образом (образами). Це полегшує розуміння виконавцями основного задуму композитора. В останні роки китайські викладачі музики широко застосовують різні цифрові технології (аудіо та відеоматеріали, відеоуроки, комплексні програми навчання, цифрові піаніно, мобільні застосунки тощо), які дозволяють організувати індивідуальне та групове онлайн-навчання музики. Наведений у публікації досвід представляє високу цінність для викладачів української вищої школи.

Ключові слова: метод, форма, музична культура, студент, університет, КНР.

The article found out that the provisions of the concept of continuous musical education are being actively implemented in modern China. In light of this, Chinese experts express the idea of the need to ensure that students of higher schools receive a compulsory musical education, purposeful formation of musical culture in them. China has accumulated valuable practical developments on this issue, which can be successfully applied in Ukrainian higher education. However, the methods and forms of formation of musical culture of students of non-music majors in universities of the People's Republic of China were not the subject of a separate scientific study. The purpose of the article is to analyze the methods and forms of forming the musical culture of students in the universities of the People's Republic of China for the possibility of creative application of practical experience accumulated by Chinese teachers on the outlined problem in the work of Ukrainian higher education institutions.

It was determined that, on the initiative of the government, music departments were created in many multidisciplinary Chinese universities, the study programs of which are determined by the universities themselves. The process of forming the musical culture of students in the People's Republic of China covers traditional and European music. Lectures, seminars and practical classes in various musical disciplines, as well as classes on mastering the skills of playing a European and (or) national musical instrument, are common methods of forming the musical culture of university students. The musical educational component is mandatory, its mastery is a necessary requirement for receiving a university graduation diploma. In order to overcome the problems that are typical for Chinese beginning musicians, Chinese program music pieces (especially for piano) are widely used in the university, the main idea of which is related to a fairly static visual image(s). This makes it easier for the performers to understand the composer's main idea. In recent years, Chinese music teachers have widely used various digital technologies (audio and video materials, video lessons, comprehensive training programs, digital pianos, mobile applications, etc.) that allow for individual and group online music learning. The experience presented in the publication is of high value for teachers of Ukrainian higher education.

Key words: method, form, musical culture, student, university, China.

УДК 378.015.31:7

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/71.1.1>

Ван Янь,
аспірантка кафедри освітології та інноваційної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

Постановка проблеми у загальному вигляді. Китайська Народна Республіка займає передові позиції в світі не тільки за темпами економічного розвитку, але й за високою якістю неперервної

музичної освіти, що починається в ранньому дитинстві людини та продовжується все її життя. Ще у 80-ті роки ХХ ст. китайським урядом було оприлюднено програму підвищення якості

шкільної освіти, де навчання музики відводилося одне з провідних місць. Поступово музика перетворилася на обов'язковий складник шкільної освіти, що передбачає залучення учнів до співу, прослуховування музики, гри на музичних інструментах, формування музичної культури особистості й забезпечення її всебічного розвитку.

Однак у відповідності до сучасних вимог щодо необхідності здійснення неперервної освіти протягом життя фахівці все наполегливіше наголошують на необхідності продовження обов'язкової музичної освіти на етапі навчання здобувачів у вищій школі. Ідеться про те, що поглиблено вивчати музику, зокрема навчатися гри на різних музичних інструментах, цілеспрямовано й наполегливо опанувати музичну культуру мають не тільки майбутні музиканти чи викладачі музики, але й решта майбутніх фахівців, чия професія не пов'язана з цим видом мистецтва. Причому цю ідею китайські педагоги-музиканти не тільки декларують, але й уже почали реалізовувати на практиці. Очевидно, що накопичені в КНР теоретичні та практичні доробки з окресленого питання представляють значний інтерес для українських освітян.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як виявлено на основі аналізу наукової літератури, ученими було досліджено такі аспекти порушеної проблеми:

- теоретико-методологічні основи формування музичної культури особистості (В. Андрущенко, Бянь Мен, Ге Де Юуй, Фен Юлань та ін.);

- суть, структура та зміст музичної культури як наукового феномену (Н. Буць, Лі Міньюн, Се Тін, Хоу Юе, Н. Чепіга та ін.);

- основні шляхи формування музичної культури здобувачів освіти (Гао Цонжен, Л. Коваль, Г. Падалка, Цян Боянь та ін.).

Відзначаючи теоретичну та практичну цінність проведених наукових розвідок, водночас зауважимо, що методи та форми формування музичної культури студентів немусичних спеціальностей в університетах КНР не були предметом окремого наукового дослідження. Проте ці доробки можна успішно застосовувати в українській вищій школі.

Мета статті – проаналізувати методи й форми формування музичної культури студентів в університетах КНР для можливості творчого застосування накопиченого китайськими педагогами практичного досвіду з окресленої проблеми в роботі українських ЗВО.

Як відзначається в науковій літературі, у вищій школі КНР формування музичної культури студентів відбувається різними шляхами. Так, за ініціативою уряду в багатьох багатопрофільних китайських університетах створено музичні відділення. Програми навчання на цих відділеннях визначаються самими університетами, а тому вони мають в різних закладах вищої освіти свою специфіку. Як правило,

на музичному відділенні студенти залучаються до інструментально-виконавської діяльності, хорового співу прослуховування музики, а також вивчають різні дисципліни музичної спрямованості: теорію музики, музичну літературу, музичну естетику тощо. Відповідно до нормативних документів, що регламентують освітній процес в сучасних університетах КНР, музичний освітній компонент відноситься до числа обов'язкових, а тому випускники не можуть отримати диплом про закінчення університету без опанування зазначеного компонента [4; 5].

Сунь Цзінань підкреслює, що в останні роки кількість музичних відділень у багатопрофільних університетах постійно зростає. Якість музичного навчання студентів оцінюється за рейтинговою бальною системою. При цьому для успішного закінчення університету випускник має набрати не менше шести балів, а в деяких університетах навіть більше восьми, включаючи бали з інших дисциплін художнього циклу (образотворче мистецтво, художній дизайн тощо). Наприклад, у Народному університеті Китаю діє така вимога: студенти мають в обов'язковому порядку обрати із запропонованого списку три предмети художнього циклу, за вивчення кожного з яких здобувач може отримати максимально по два бали [4, с. 669]. Така поглиблена художня освіта не тільки підвищує обізнаність людини в галузі мистецтв, але й формує її художню й, зокрема, музичну культуру, сприяє всебічному розвитку особистості.

Важливо відзначити, що процес формування музичної культури студентів у КНР охоплює традиційну й європейську музику. У світлі цього слід відзначити, що в останні роки спостерігається загальне зниження інтересу студентської молоді до традиційної китайської музики. Але ця музика є важливим пластом національної культури, тому залучення до неї школярів та студентів забезпечує не тільки естетичне, але й національне та громадянське виховання особистості. У контексті цього в КНР проводиться цілеспрямована політика, спрямована на мотивування молодих людей до вивчення традиційної культури й навчання гри на різних традиційних музичних інструментах.

Ефективним способом формування музичної культури студентів засобами національної музики є викладання відповідних навчальних курсів. Так, на лекційних заняттях здобувачі оволодівають загальними теоретичними знаннями про історію національної музики, її роль та значення для китайського народу сьогодні, а також спеціалізованими музичними знаннями, необхідними для виконання національних пісень та музики. На практичних заняттях студенти займаються виконавською діяльністю, удосконалюючи свій спів і вміння володіння музичним інструментом.

Отже, поширеними методами формування музичної культури здобувачів університетської

культури є лекційні, семінарські та практичні заняття з різних музичних дисциплін, а також заняття з оволодіння вміннями грати на європейському й (чи) національному музичному інструменті. Проте сьогодні в КНР існує актуальна потреба в розширенні арсеналу зазначених курсів у вищій школі, причому університети мають чітко сформулювати свої нормативні вимоги щодо кількості кредитів, які виділяють на викладання цих дисциплін [3; 6; 8].

Зокрема, у сучасному Китаї спостерігається тенденція, щоб поступово забезпечити оволодіння студентами всіх закладів вищої освіти базовими знаннями про народну й сучасну китайську та зарубіжну музику, а також навчання молодих людей гри хоча б на одному традиційному та одному класичному європейському інструменті. Такий підхід уже широко практикується в китайських закладах середньої освіти.

Як відомо, КНР в останні роки переживає бум європейської музики, причому кількість осіб, які хочуть навчатися грати на класичних європейських інструментах, стрімко зростає. Ураховуючи інтерес китайської молоді до цієї музики, ще в 1978 р. у Китаї почали випускати так звані «Довідкові посібники з музики зарубіжних країн», з 1980 р. – «Вісник Центральної музичної консерваторії» [4, с. 487].

Оскільки європейська класична музика значно відрізняється від традиційної китайської і за змістом, і за характером виконання, китайцям-початківцям треба прикласти значні зусилля, щоб навчитися грати на європейських інструментах. Проблеми музикування також загострюють такі чинники: відсутність у традиційній китайській культурі інтонаційної системи вираження емоцій, достатньо символічний характер відображення почуттів, а також домінування у виконавців прагнення до віртуозного (високотехнічного) виконання музичного твору на тлі ігнорування необхідності глибокого розкриття й інтерпретації замислу композитора.

Для подолання вказаних проблем для навчання студентів широко використовують китайські програмні музичні твори (зокрема для фортепіано), основна ідея яких пов'язана з достатньо статичним наочним образом (образами), що полегшує розуміння людиною основної ідеї композитора. Наприклад, до їх числа відносяться твори, що відображають:

– внутрішні психологічні стани людини, наприклад «Настрої» (автор Ван Цзяньчжун), «Сум» (автор Сан Тон), «З чотирьох мрій» (автор Ні Хонцинь) тощо;

– пейзажі: «Осінь рілля» (автор Гао Вейцзе), «Відображення неба в озері» (автор Е Сяоганг), «Дурчання водоспаду в глибокій долині» (автор Чу Ванхуа), «Нічні алеї» (автор композитор Гао Пінг) тощо;

– сцени народних святкувань: («Танець під акомпанемент губного органчика» (автор Сан Тон), «Свято Місяця» (автор Вен Децін), «Остистий колос (Свято Човна Дракона): спогади про минуле» (автор Ляо Шентін) тощо;

– портретні людей: «Пастушок грає на флейті» (автор Хе Лутін), «Оповідання старої людини» (автор Сан Тон) тощо;

– жанрові сцени традиційних національних ігор (наприклад, «Ігрище (театральне видовище) біля сільського храму» (композитор Сан Тон) [1; 2; 8].

Відзначимо, що музику у вищій школі викладають професійні музиканти трьох основних категорій. До першої з них відносяться викладачі, які тривалий час викладають у вищій школі. Вони, які правило, володіють педагогічною майстерністю, хоч не завжди відрізняються високим технічним рівнем музикування. Ці педагоги загалом забезпечують ефективне формування музичної культури студентів. Викладачі другої категорії є вихідцями з числа місцевих музикантів. Звичайно вони мають багаторічний досвід виконавської діяльності (інструментальної чи пісенної), але їм бракує педагогічних умінь. Нерідко зі студентами працюють випускники консерваторій (педагоги третьої категорії). Вони мають професійну підготовку високого рівня, але їм часто не вистачає практичного досвіду викладацької та виконавської діяльності. Оскільки студенти немусичних спеціальностей не збираються ставати професійними фахівцями в музичній галузі, викладачі всіх трьох категорій успішно вирішують питання художнього розвитку особистості й, зокрема, формування в неї музичної культури.

В останні роки викладачі музики широко застосовують різні цифрові технології (аудіо та відеоматеріали, відеоуроки, комплексні програми навчання, цифрові піаніно, мобільні застосунки тощо), які дозволяють організувати індивідуальне та групове онлайн-навчання музики. Зокрема, підготовлені відеоуроки розбиті на окремі серії та групи, що дає змогу максимально враховувати рівень підготовки виконавців.

Китайська система музичного навчання в коледжах та університетах передбачає, що оцінювання знань студентів має відбуватися наприкінці кожного семестру. Така оцінка повинна включати в себе облік засвоєних теоретичних знань і визначення рівня володіння інструментом. Отримана оцінка з коментарем допомагає кожному студенту краще усвідомити свої вади у здійсненні музичної освіти та сконцентрувати зусилля на подоланні цих вад. Проте слід зауважити, що в реальній практиці через величезну кількість студентів педагог не завжди може уважно прослухати індивідуальне виконання на фортепіано музичного твору кожним із студентів, а це не дозволяє об'єктивно оцінити його виконавську майстерність, а як наслідок – сформулювати для нього персональні рекомендації для підвищення її рівня.

Відзначимо, що музика сучасного Китаю, крім традиційної та класичної музики, включає ще такі великі сегменти:

1. Пропагандистську (офіційну) державну музику патріотичної тематики. Ця музика має високий виховний ефект, а тому активно застосовується у вищій школі.

2. Популярну академічну й естрадну музику, що спирається на європейські й китайські традиції. Цей сегмент включає різні музичні жанри.

3. Сучасну комерційну поп-музику, орієнтовану на молодіжну аудиторію.

4. Незалежну музику, основу якої складають акустичні й електронні різновиди експериментальної музики.

Уточнимо, що деякі сучасні музичні жанри знаходяться на межі двох чи більше сегментів музики. Наприклад, мінью і реп знаходяться на стику комерційної та незалежної музики [6].

Активно використовуючи в роботі зі студентами твори пропагандистської державної, традиційної китайської та класичної європейської музики, викладачі не можуть водночас ігнорувати факт наявності інших музичних жанрів. У такій ситуації запорукою успішного формування музичної культури студентів китайських університетів є цілеспрямований розвиток у них музичного смаку. Для його формування педагогіки використовують різні ефективні педагогічні методи, зокрема такі:

– метод порівняння, коли учасникам взаємодії пропонують два музичні твори, щоб молоді люди могли особисто переконатися, що більш цінний у музичному плані твір є дійсно має суттєві переваги у звучанні, зокрема характеризується багатими виразними інтонаціями, гармонічним звучанням, унікальним тембровим забарвленням тощо;

– залучення молодих людей до різних видів художньо-творчої діяльності: пісенної (сольної й хорової); інструментальної, музично-сценічної, творчої (імпровізація, інсценізація);

– інтеграція музики з іншими видами мистецтва (живопис, вірші, танцювальні рухи тощо);

– популяризація творчості всесвітньо відомих китайських виконавців.

Важливо відзначити, що процес формування музичної культури китайських студентів передбачає залучення їх до різних видів не тільки аудиторної, але й позааудиторної діяльності. Зокрема, у контексті формування цієї культури молодих людей залучають до:

– проведення культпоходів на концерти традиційної, класичної та інших жанрів музики, вистави пекінської опери;

– відвідування виставок старовинних китайських інструментів, історичних музеїв;

– участі в музичних конкурсах, вікторинах, музичних фестивалях;

– виступів на концертах студентської самодіяльності;

– організації та проведення публічних заходів з нагоди відзначення державних і традиційних китайських свят;

– обговорення різних цікавих подій у музичному житті КНР. Наприклад, студенти обговорили на заняттях таку новину: у вересні минулого року на вулицях Шеньчженя з'явилися так звані «музичні будки». Ці будки являють собою невеликі приміщення (вміщують тільки дві людини) з гарною звукоізоляцією, які оснащені кондиціонером й розетками. У кожній будці є фортепіано, на підлозі для створення затишної атмосфери стоять горщики з квітами, на стінах розміщені фотографії музикантів. «Музичні будки» відкриті цілодобово, тому будь-яка людина в зручний для себе час може забронювати певну будку та грати в ній на фортепіано багато годин безкоштовно. Для використання зазначеної послуги вона повинна або відсканувати код на будці, або забронювати тимчасовий слот через спеціальну програму. Очевидно, що музичні будки розраховані на людей, які не мають фортепіано дома або не можуть там займатися музикою у силу різних причин.

Висновки. Отже, можна підсумувати, що проблемі формування музичної культури студентів в університетах КНР приділяється значна увага. Успішне формування у здобувачів цієї культури забезпечується використанням комплексом різних методів і форм роботи. Наведений у публікації досвід представляє високу цінність для викладачів української вищої школи.

У подальшому дослідженні планується проаналізувати досвід формування музичної культури студентів університетів в Україні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. 100 Years of Chinese Piano Music. Vol. I. Awarded Pieces. – Shanghai Conservatory of Music Press, 2015. 193 p.

2. 100 Years of Chinese Piano Music. Vol. V. Single-movement works. – Shanghai Conservatory of Music Press, 2015. 199 p.

3. 卞小艺. 中国传统音乐在普通高校教育现状的调查与分析——以安徽省16所高校为例[D]. 南京艺术学院. 2010. № 9-10.

4. 孙继南《中国近现代音乐教育史纪年》[M]. 上海: 上海音乐学院出版社, 2004. 669页.

5. 蔡朝霞. 新媒体时代中国传统音乐文化在大学的传承与创新. 广州大学学报(社会科学版). 2015. № 14(8). 第 81-84页.

6. 戴定澄. 音乐教育展望[M]. 上海: 华东师范大学出版社. 2001. 第57-61页.

7. 李天泽. 跨国媒体和中国流行音乐的政策文化分析. 北京: 当代出版社; 1998. 71页

8. 李晓莹. 新媒体时代非音乐专业大学生音乐鉴赏力探究[J]. 艺术评论. 2014. № 7. 133页.

9. 琴教学为例[J]. 大众文艺, 2015. № 19. 第15页.